

POLICY BRIEF 2023:18

Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2022 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Työhön ja koulutukseen osallistuminen vähentää rikollisuutta ja onnettomuuksia

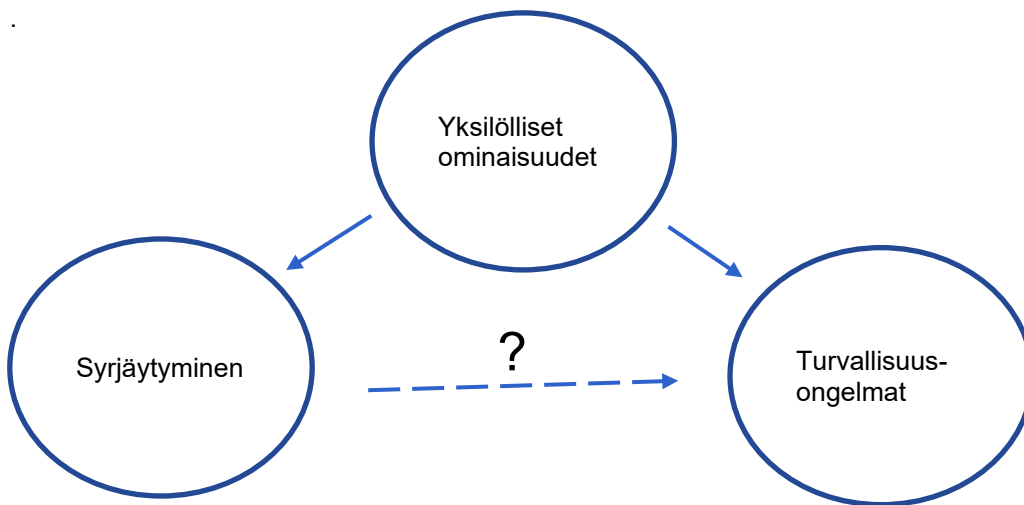
Karoliina Suonpää, Essi Pentikäinen, Minka Ohtonen, Lari Hokkanen, Katri Sarkia, Heikki Hiilamo, Janne Kivivuori, Antti Latvala

Syrjäytymisellä on tilastollinen yhteys turvallisuusongelmiin: rikokset ja onnettomuudet kasautuvat pienituloiselle sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevalle väestölle. Vaikka merkittävä osa yhteydestä selittyy yksilöiden välisillä eroilla taustatekijöissä, työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisellä on myös aito, turvallisuusongelmia lisäävä vaikutus. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella työllisyyden lisääminen ja työttömien osallistaminen sekä koulutuksen laajentaminen ovat lupaavia keinoja turvallisuusongelmien vähentämisessä.

Syrjäytymisen ja huono-osaisuuden yhteys turvallisuusongelmiin

Turvallisuusongelmat eivät jakaudu väestössä tasaisesti. Erityisesti vakavien ja toistuvien rikosten tekeminen sekä rikosten ja onnettomuuksien uhriksi joutuminen ovat yhteydessä sosioekonomiseen huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen. Esimerkiksi vakavan väkivallan uhreilla ja tekijöillä on tyypillisesti matala koulutus, heikko taloudellinen tilanne ja heikot siteet työelämään.

Syrjäytymisen ja turvallisuusongelmien välinen tilastollinen yhteys ei vielä itsessään osoita syrjäytymisen *lisäävän* turvallisuusongelmia, sillä yhteys voi selittyä muilla tekijöillä. Esimerkiksi impulsiivisuus, oppimisvaikeudet ja päihderiippuvuus lisäävät samanaikaisesti sekä riskiä päätyä työn ja koulutuksen ulkopuolelle että riskiä tehdä rikoksia tai joutua rikoksen tai onnettomuuden uhriksi (kuvio 1).

Kuvio 1. Syrjäytymisen ja turvallisuusongelmien suhde.

Kysymys syrjäytymisen ja huono-osaisuuden mahdollisesta syy-seuraussuhteesta eli *kausaalisesta vaikutuksesta* turvallisuusongelmiin on tärkeä. Jos syrjäytyminen todella lisää turvallisuusongelmia, turvallisuutta voidaan parantaa syrjäytymistä torjumalla; jos taas kyseessä ei ole syy-seuraussuhde vaan tilastollinen yhteys selittyy muilla tekijöillä, turvallisuusongelmien torjumiseen tarvitaan ensisijaisesti muita keinoja.

“Syrjäytymisen ja huono-osaisuuden yhteys turvallisuusongelmiin: Kausaliteetista politiikkatoimiin” -tutkimushankkeessa selvitettiin, mitä syrjäytymisen ja huono-osaisuuden kausaalista vaikutuksesta rikoksiin ja onnettomuuksiin tiedetään aikaisemman tutkimuksen perusteella. Hankkeen on toteuttanut Helsingin yliopiston ja Demos Helsingin tutkimuskonsortio. Tässä Policy Briefissä raportoidaan hankkeen keskeisimmät tulokset ja niihin perustuvat politiikkasuositukset.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Tutkimushankkeessa laadittiin aikaisempaa tutkimusta kartoittava **systemaattinen kirjallisuuskatsaus**. Katsauksen tavoitteena oli selvittää, lisäävätkö syrjäytyminen ja huono-osaisuus rikoksia ja onnettomuuksia – ja onko syrjäytymisen vähentäminen toimiva keino vähentää myös turvallisuusongelmia. Toistettavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi systemaattisen katsauksen hakulausekkeet ja rajaukset tallennettiin julkiselle sivustolle ennen katsauksen laatimista. Keskeisimmät rajaukset liittyivät tutkimusasetelmiin: katsaukseen sisällytettiin vain sellaisia Pohjoismaissa tehtyjä tutkimuksia, jotka mahdollistivat syrjäytymisen kausaalisen vaikutuksen tutkimisen. Systemaattiseen katsaukseen valikoitui lopulta 23 kriteerit täyttävää tutkimusta, jotka tarkastelivat syrjäytymisen vaikutusta rikollisuuteen ja 6 tutkimusta, jotka tarkastelivat syrjäytymisen vaikutusta onnettomuuksiin.

Systemaattisen katsauksen tuloksia syvennettiin aiheen tutkijoille ja sidosryhmille suunnatun kyselyn ja sidosryhmädialogin avulla. **Tutkijoille suunnattu kysely** lähetettiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla tunnistetuille tutkijoille. **Sidosryhmäkysely** lähetettiin organisaatioille, jotka edustavat kriminaali-, työ- ja sosiaalipoliittista käytännön asiantuntijaosaamista yhteiskunnan eri sektoreilta. Molemmat kyselyt sisälsivät sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä syrjäytymisen roolista ja turvallisuutta parantavista toimista. Sidoryhmien näkökulmia selvitettiin lisäksi yhteisen keskustelutilaisuuden avulla.

Keskeisimmät tulokset

Yksilölliset erot ihmisten välillä selittävät suuren osan turvallisuusongelmista

Kirjallisuushaun tunnistamissa tutkimuksissa syrjäytymistä ja huono-osaisuutta oli mitattu heikon tulotason, velkaantumisen, koulupudokkuuden, työttömyyden ja huono-

osaisella asuinalueella asumisen kautta. On selvää, että syrjäytymiselle on muitakin mittareita, mutta katsauksen tulokset kertovat siitä, mitä syrjäytymisen ulottuvuuksia on huomioitu syy-seuraussuhteita selvittäneissä tutkimuksissa. Pienituloisilla, velkaantuneilla, työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla ja huono-osaisella asuinalueella asuvilla on kohonnut riski tehdä rikoksia tai joutua rikosten ja onnettomuuksien uhriksi myös pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa. Kyseinen tilastollinen yhteys on todettu lukuisissa tutkimuksissa ja tältä osin hankkeen tulokset heijastavat aikaisempia tuloksia. Syrjäytymisen ja turvallisuusongelmien välinen yhteys on systemaattinen ja tärkeä havainto turvallisuutta parantavien interventioiden *kohdentamisen* kannalta.

Kirjallisuuskatsauksen tulokset vahvistavat aikaisempien tutkimusten havaintoja siitä, että monet yksilöiden ominaisuuksiin liittyvät seikat selittävät syrjäytymisen ja turvallisuusongelmien välistä yhteyttä. Aikaisemman tutkimuksen perusteella keskeisiä selittäjiä ovat esimerkiksi oppimisvaikeudet ja muut kognitiiviset ongelmat, impulsiivisuuden ja toiminnanohjaukseen liittyvät haasteet sekä päihderiippuvuudet. Nämä tekijät lisäävät sekä syrjäytymiskehityksen että turvallisuusongelmien riskiä, ja näihin tekijöihin vaikuttaminen vähentäisi todennäköisesti myös turvallisuusongelmia. Kohdennettujen palvelujen tarvetta korostetaan myös tutkijakyselyn vastauksissa ja sidosryhmädialogissa. Näiden palvelujen parhaista käytännöistä tarvitaan kuitenkin lisää vaikuttavuustutkimusta.

Tutkimushankkeen tulokset antavat kuitenkin selkeän viestin siitä, että edes pohjoismaisen hyvinvointivaltion kontekstissa syrjäytymisen ja turvallisuusongelmien välinen yhteys ei selity *pelkästään* yksilöiden välisillä pysyvillä eroilla eikä yksilöominaisuuksiin vaikuttaminen ole ainoa keino vähentää turvallisuusongelmia.

Työn menettäminen lisää rikosten ja onnettomuuksien riskiä

Työssäkäynnillä on myönteinen vaikutus turvallisuuteen. Työttömäksi jääminen lisää ainakin omaisuusrikosten ja päihdesidonnaisten onnettomuuksien riskiä, mutta väkivaltarikosten osalta tulokset vaihtelevat. Näyttää siltä, että väkivallan vähentäminen on vaikeampaa kuin omaisuusrikosten. Myös työttömille suunnattuihin aktivointitoimenpiteisiin osallistuminen (esimerkiksi velvoittava opiskelu, työharjoittelu tai ohjattu työn hakeminen) vähentää rikollisuutta. Vaikutuksia on tutkittu erityisesti nuorten miesten keskuudessa.

Työttömyyden vaikutus voi välittyä taloudellisen huono-osaisuuden kautta: työttömäksi jääminen heikentää tuloja. Toisaalta työttömyyden vaikutuksessa voi olla kyse

myös työn tarjoamien rutiinien ja vertaisryhmien menettämisestä. Tätä näkökulmaa tukevat havainnot siitä, että työttömille suunnattuihin aktivointitoimenpiteisiin osallistuminen vähentää rikollisuutta, vaikka toimenpiteet eivät juuri paranna osallistujien taloudellista tilannetta.

Tutkijakyselyyn vastanneet tutkijat arvioivat työttömien aktivoimisen saattavan lievittää turvallisuusongelmia. Myös sidosryhmädialogissa aktivointitoimenpiteisiin suhtauduttiin pääasiassa myönteisesti, mutta samalla sidosryhmät korostavat yksilöllisesti räätälöityjen ratkaisujen tarpeellisuutta. Erityisesti puutteellisesta elämänhallinnasta ja päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät henkilöt tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea.

Koulutuksen laajentaminen vähentää turvallisuusongelmia

Koulutukseen osallistuminen parantaa turvallisuutta. Koulutusajan pidentäminen vähentää erityisesti omaisuusrikoksia, mutta myös onnettomuuksia. Väkivallan osalta tulokset ovat jälleen vaihtelevia. Vastaavasti koulutukseen pääsyn vaikeuttaminen lisää rikoksia.

Toisin kuin työssäkäynti, koulutukseen pääsy ei tuo välittömiä taloudellisia hyötyjä vaan ne toteutuvat viiveellä. Tästä syystä koulutuksen vaikutus turvallisuuteen ei todennäköisesti kuvasta parantuneen taloudellisen tilanteen vaikutusta vaan koulutuksen tarjoamien rutiinien ja myönteisen vertaisryhmän merkitystä.

Koulutukseen liittyvät tulokset herättävät odotuksia myös Suomessa vuonna 2021 toteutetulle oppivelvollisuuden laajennukselle. Myös tutkijat ja sidosryhmät ennakoivat oppivelvollisuuden laajentamisen 18 ikävuoteen (tai jo tehdyn laajennuksen säilyttämisen) vähentävän turvallisuusongelmia. Samalla tutkijat ja sidosryhmät pohtivat, kuinka hyvin koulutusudistukset tavoittavat kaikkein suurimmassa riskissä olevia ryhmiä. Rikollisuuden voimakkaan kasautumisen vuoksi juuri näiden ryhmien tavoittaminen on olennaista. Sidosryhmät korostavat jo rikoksia tehneiden nuorten päihde- ja mielenterveysongelmia ja elämänhallintaan liittyviä haasteita ja vaativat lisää resursseja erityyppisen ja yksilöllisen opetuksen tarjoamiseen.

Tulonmenetykset mahdollisesti haitallisia turvallisuudelle

Kirjallisuushaku ei juuri löytänyt tutkimuksia, joissa on pystytty tarkastelemaan taloudellisen tilanteen kausaalista vaikutusta rikoksiin tai onnettomuuksiin, sillä taloudellisen tilanteen itsenäistä merkitystä on vaikea erotella muista tekijöistä, esimerkiksi työn tuomista vaikutuksista arkirutiineihin. Tuloksiin tulee siis suhtautua varauksella.

Äkilliset tulonmenetykset saattavat lisätä rikosten ja onnettomuuksien riskiä. Suomalainen tutkimus osoittaa, että ulosoton käynnistymisen ja rikoskäyttäytymisen välinen yhteys ei selity pelkästään yksilöiden pysyvillä ominaisuuksilla, sillä samat henkilöt tekevät enemmän rikoksia – erityisesti omaisuusrikoksia – niinä kuukausina, joiden aikana ovat ulosotossa. Tulonmenetysten merkitystä tukevat myös edellä kuvatut tutkimukset, joissa rikokset ja onnettomuudet lisääntyivät työpaikan menettämisen jälkeen. Näiden tulosten osalta on kuitenkin tärkeä muistaa, että ainakin osa työpaikan menetyksen vaikutuksesta selittyy ennen kaikkea arkirutiinien muutoksella. Suuret tulonmenetykset nähdään rikollisuuden riskiä kasvattavana tekijänä myös tutkijoille suunnatussa kyselyssä ja sidosryhmädialogissa.

Syrjäytymisriskissä olevat perheet kaipaavat räätälöityjä palveluita

Lapsuusajan tulotason ja asuinalueen sosioekonomisen huono-osaisuuden kausaalista vaikutuksista huono-osaisuuteen löytyi heikosti tutkimuksia, ja tuloksiin tulee suhtautua varauksella.

Heikko lapsuusajan tulotaso ei näyttäydy keskeisenä turvallisuusongelmien aiheuttajana ainakaan pohjoismaisen hyvinvointivaltion kontekstissa. Pikemminkin taloudellisesti huono-osaisissa perheissä on heikon tulotason lisäksi monia muita tekijöitä, jotka lisäävät riskiä sekä vanhempien heikkoon tulotasoon että lasten myöhempään rikoksiin tai onnettomuuksiin. Pienituloisuus voi siis olla tärkeä tieto toimenpiteiden kohdentamisen kannalta. Universaalit palvelut tarjoavassa hyvinvointivaltiossa korostuu tarve yksilöllisesti räätälöidyille palveluille, jotka eivät kohdistu pelkästään materiaaliiseen hyvinvointiin. Myös tutkijakyselyssä ja sidosryhmädialogissa korostuvat syrjäytymisriskissä oleville lapsille ja heidän perheilleen suunnatut varhaiset interventiot.

Myöskään asuinalueen huono-osaisuus ei vaikuta olevan keskeinen yksilön rikoskäyttäytymistä lisäävä tekijä vaan erot asuinalueiden välisessä rikollisuudessa selittyvät pääasiassa yksilöiden välisillä taustatekijöillä: esimerkiksi sosioekonominen tilanne

vaikuttaa asuinalueen valintaan. Tästä huolimatta tutkimuksissa löytyi myös viitteitä siitä, etteivät asuinalueiden väliset erot rikollisuudessa selity *pelkästään* yksilöiden välisillä pysyvillä eroilla. Suomalaistutkimus arvioi huono-osaisella asuinalueella asuminen lisäävän hieman väkivaltarikollisuuden riskiä. Asuinalueiden vaikutus turvallisuuteen saattaa myös olla merkittävämpi yhteiskunnissa, joita luonnehtii syvempi alueellinen segregatio ja heikommat turvaverkot.

Tutkimushankkeessa tarkasteltiin taloudellisen tilanteen ja asuinalueen huono-osaisuuden merkitystä vain turvallisuusongelmien kannalta. On tärkeä muistaa, että köyhyydellä ja asuinalueen huono-osaisuudella saattaa olla kausaalinen vaikutus muihin tärkeisiin lopputulemiin. Lapsiperheköyhyyden vähentäminen ja asuinalueiden välisen segregatation torjuminen ovat edelleen tärkeitä poliittisia tavoitteita, mutta turvallisuusongelmien vähentäminen vaatii myös muita painotuksia.

Politiikkasuositukset

Tutkimushankkeen perusteella Suomessa voidaan suositella erityisesti seuraavia sosioekonomiseen huono-osaisuuteen liittyviä sosiaalipoliittisia keinoja: työllisyyden kohentamista ja työttömien aktivoimista, koulutuksen saatavuuden turvaamista sekä perusturvasta huolehtimista. Näiden ohella tulokset korostavat kohdennettujen ja räätälöityjen toimenpiteiden tarpeellisuutta.

- Työssäkäynnin lisääminen ja työttömien aktivointi

Työpaikan menettäminen lisää erityisesti omaisuusrikoksia, mutta myös päihdesidonnaisia onnettomuuksia. Väkivaltarikosten osalta tulokset ovat osittain ristiriitaisia, sillä vaikutuksia ei havaita kaikissa tutkimuksissa. Työssäkäyntiä lisäämällä voidaan vähentää rikoksia ja onnettomuuksia. Myös työttömille suunnatut, työttömyysturvaan kytetyt aktivointitoimenpiteet, kuten työnhaun tukeminen ja erilaiset työharjoittelut, vähentävät rikollisuutta. Vahvin tutkimusnäyttö koskee nuoria miehiä. Työllisyystoimenpiteissä on huomioitava erityisesti vaikeasti työllistyvien sekä mielenterveys- ja päihdeongelmaisten erityistarpeet.

- Oppivelvollisuuden laajennuksen turvaaminen ja muu koulutukseen osallistumisen lisääminen

Koulutukseen osallistuminen vähentää erityisesti omaisuusrikoksia, mutta myös onnettomuuksia. Väkivallan osalta tulokset ovat jälleen ristiriitaisia. On ennakoitavissa, että Suomen tuore oppivelvollisuusudistus parantaa turvallisuutta. Oppivelvollisuu-

den laajentaminen osuu ikävaiheeseen, jossa rikoskäyttäytyminen tavallisesti lisääntyy. On kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että uudistus tavoittaa suurimmassa rikosriskissä olevat ryhmät. Koska uudistus tuo koulunpenkille nuoria, joista monella on oppimisvaikeuksia ja motivaatio-ongelmia, kouluille pitää turvata riittävät resurssit haastavien opiskelijoiden yksilölliseen kohtaamiseen.

- Perusturvasta huolehtiminen erityisesti tulonmenetysten kohdatessa

Tulonsiirroilla voi olla merkitystä erityisesti niissä tilanteissa, joissa ne suojaavat äkillisiä tulonmenetyksiä vastaan, sillä äkilliset tulonmenetykset näyttäisivät lisäävän rikosten ja päihdesidonnaisten onnettomuuksien riskiä. Turvallisuuden kannalta on siis keskeistä, että ihmisillä on riittävä toimeentulo myös työttömyyden, sairauden tai ulosoton kohdatessa. Samalla on tärkeää kannustaa ihmisiä osallistumaan työhön, opiskeluun tai muuhun aktivointitoimenpiteeseen mahdollisuuksien mukaan: näiden toimien hyödyt turvallisuudelle eivät selity ainoastaan materiaallisen hyvinvoinnin parantamisella.

- Räättälöityjen, tutkimusnäyttöön perustuvien interventioiden toteuttaminen

Lukuisissa tutkimuksissa havaittu yksilöiden välisten eroavaisuuksien merkitys sekä syrjäytymisen että turvallisuusongelmien taustalla tarkoittaa sitä, että koko väestölle tarjottavat sosiaalipoliittiset toimet eivät voi korvata yksilötason tukitoimia, kuten syrjäytymisriskissä olevien lasten varhaista tukemista, päihde- ja mielenterveysongelmien hoitoa tai vankeuden aikaista kuntoutusta. Tämä koskee erityisesti väkivaltarikollisuutta, sillä väkivaltaan vaikuttaminen näyttää erityisen haastavana. Myös yksilötason tukitoimien vaikuttavuudesta kaivataan lisää tutkimusnäyttöä, jotta yhteiskunnan resursseja voidaan ohjata parhaiten toimiviin käytäntöihin.

Lisälukemista

Bratsberg, B., Hernæs, Ø., Markussen, S., Raaum, O., & Røed, K. (2019). Welfare activation and youth crime. *Review of Economics and Statistics*, 101(4), 561-574.

MacDonald, J. (2023). Criminal justice reform guided by evidence: social control works—The Academy of Experimental Criminology 2022 Joan McCord Lecture. *Journal of Experimental Criminology* 1–18.

Åslund, O; Grönqvist, H; Hall, C. & Vlachos, J. (2018). Education and criminal behavior: Insights from an expansion of upper secondary school. *Labour Economics* 52, 178–192.

Systemaattisen katsauksen ennakkorekisteröinti: https://www.crd.york.ac.uk/prospero/display_record.php?RecordID=337815

Lisätietoja

Tutkijatohtori Karoliina Suonpää. Suonpää työskentelee Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa ja on tutkinut muun muassa väkivaltaa, vankeiden uusintarikollisuutta ja nuorisorikollisuutta. karoliina.suonpaa@helsinki.fi, p. 050 448 8583.

Syrjäytymisen ja huono-osaisuuden yhteys turvallisuusongelmiin: Kausaliteetista politiikkatoimiin on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2022 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja:

Asiantuntija Eeva Koivunen (eeva.koivunen@gov.fi)

Sisäministeriö.

**DEMOS
HELSINKI** /